

AYN RAND

Bir Giriş

Eamonn Butler

LiBeRtE

Ayn Rand, Bir Giriş

Ayn Rand: An Introduction

Eamonn Butler

Çeviren: **Oğuz Turan Yayla**

ISBN: 978-605-9823-80-7

Liberte Yayınları® | 262

1. Baskı: Mayıs 2024

© 2024, Liberte Yayınları®

© 2018, The Institute of Economic Affairs, London

Bu kitap ilk olarak, 2018 yılında, Londra'da yerleşik The Institute of Economic Affairs tarafından *Ayn Rand: An Introduction* adıyla basılmıştır.

This book is first published by the Institute of Economic Affairs, London under the title *Ayn Rand: An Introduction* in 2018.

Redaksiyon: **Büşra Sönmez**

İç Tasarım: **Serpil Koçtürk**

Kapak Tasarımı: **Müşerref Merve Şahin**

Baskı: Reprobir Matbaa

Adres: 1514. Sokak, No: 23, 06378 İvedik OSB Yenimahalle / Ankara

Telefon: (312) 395 20 29 | Sertifika No: 47381

LiBeRtE
yayıncı grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-posta: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 52155

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Eamonn Butler

Eamonn Butler dünyanın önde gelen politika düşünce kuruluşlarından biri olan Adam Smith Enstitüsü'nün direktörüdür. Ekonomi ve psikoloji dereceleri, felsefe doktorası ve fahri DLitt derecesine sahiptir. 1970'lerde Washington'da ABD Temsilciler Meclisi için çalıştı ve Adam Smith Enstitüsü'nün kurulmasına yardımcı olmak için İngiltere'ye dönmeden önce Michigan, Hillsdale College'da felsefe dersleri verdi. Freedom's Foundation of Valley Forge ve Birleşik Krallık Ulusal Serbest Girişim Ödülü tarafından verilen Özgürlük Madalyası'nın eski sahibi olan Eamonn, şu anda Mont Pelerin Cemiyeti'nin Sekreteridir. Eamonn Adam Smith, F. A. Hayek ve Ludwig von Mises gibi öncü iktisatçıların giriş kitaplarının yazarıdır. Aynı zamanda klasik liberalizm, kamu tercihi, Magna Carta, Avusturya ekonomi okulu ve büyük liberal düşünürler hakkında başvuru kitapları, *Condensed Wealth of Nations (Kısaltılmış Milletlerin Zenginliği)* ve *The Best Book on the Market* dahil olmak üzere öğretici kitapların yazarıdır. *Özgür Toplumun Temelleri* adlı eseri 2014 Fisher Ödülü'nü kazanmıştır. Aynı zamanda *Forty Centuries of Wage and Price Controls* adlı kitabın ve IQ üzerine bir dizi kitabın da yazarıdır. Yazılı, yayınlanmış ve çevrimiçi medyaya sıkça katkıda bulunmaktadır.

Oğuz Turan Yayla

Yeni Medya, Dijital Televizyon Yayıncılığı, Siyasal İletişim, Medya ve Siyaset alanlarında çalışan Oğuz Turan Yayla, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İletişim Bilimi ve İnternet Enstitüsü, Medya ve İletişim Çalışmaları programında doktora yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

1 Giriş	1
Bu Kitap Ne Hakkında?.....	1
Bu Kitap Neleri Kapsar?.....	3
Bu Kitap Kimler İçin?.....	3
Rand, Yazar ve Bu Kitap.....	4
Bu Kitap Nasıl Yapılandırılmıştır?.....	5
2 Ayn Rand Neden Önemlidir?	7
Rand'ın Romanlarının Önemi.....	7
Mükemmel Olmayı Arzulama.....	8
Kapsamlı Bir Görüş.....	8
Rand'ın Fikirlerinin Yayılması	9
Siyaset Üzerindeki Etki	10
Rand'ın Düşüncesinin Önemi.....	10
Gerçeklik ve Sonuçları	11
Gerçeklik ve Ahlak.....	11
Yeni Bir Özgürlük Savunusu.....	12
Eleştirenler ve Taraftarlar.....	13
3 Rand'ın Hayatı ve Yazıları	15
Rusya'daki Çalkantılı Çocukluk.....	15
Amerika'daki Yeni Kariyer.....	16

Çıkış Romanı.....	18
<i>Atlas Vazgeçti</i>	19
Objektivist Hareket ve Hoşnutsuzluklar.....	20
Son Yılları.....	21
Süregelen Etki.....	22
Ayn Rand'ın Hayatı ve Çalışmalarının Zaman Çizgisi.....	24
4 Rand'ın Dünya Görüşünün Ana Hatları	29
Rand'ın Gerçeklik Hakkındaki Görüşleri.....	30
Rand'ın İnsan Hakkındaki Görüşleri.....	31
Rand'ın Ahlak Hakkındaki Görüşleri.....	32
Rand'ın Siyaset ve Ekonomi Hakkındaki Görüşleri.....	32
Rand'ın Sanat ve Edebiyat Hakkındaki Görüşleri.....	33
Rand'ın Kahraman Varlık Tasviri.....	34
5 Rand'a Göre Gerçekliğin Doğası	35
Temel Aksiyomlar.....	36
Kimlik ve Nedensellik.....	37
Varoluş ve Bilinç.....	38
Gereklilik ve Seçim.....	38
Gerçekliğin Reddedilmesi.....	39
6 Dünyayı Nasıl Anlıyoruz?	41
Anlama Süreci.....	41
Duyuların Geçerliliği.....	42
Bilincin İlk Aşamaları.....	43
Kavram Oluşturma.....	43
Aktif Bir Süreç.....	44
Dil ve Kimlik.....	45
Düşünce, Gerçeklik ve Mantık.....	46

Bilgi ve Bilgiye Dair Eleştiriler.....	47
Agnostisizmin Geçersizliği.....	48
Akıl ve Duygu.....	48
Rand'ın Felsefî Duruşu.....	49

7 | Rand'ın Ahlâk Hakkındaki Görüşleri **51**

Olgular ve Değerler.....	52
Hayat ve Nesnel Değer.....	52
Ahlâkî Standart.....	53
Nesnel Değer Kavramı.....	54
Kendini Koruma Bilimi.....	55
Başkalarıyla Uğraşmak.....	55
Kendini İnkâr Etme Günahı.....	56
Altruizmin Kötülüğü.....	56
Acil Durumların Etiği.....	58
İlkenin Önemi.....	58
Üç Temel Değer.....	59
Objektivist Erdemler.....	60
Temel Erdemler.....	60
Erdemin Ödülü.....	62
Zorlamanın Kötülüğü.....	62

8 | Siyaset ve Ekonomi **65**

Akılıcı Siyasî İlkeler.....	65
Haklar Ne Değildir?.....	66
Devletin Rolü.....	67
Devlet Sınırlı Olmalı.....	68
Diğer Siyasî Felsefeler.....	69
Rasyonel ve Ahlâkî Ekonomi.....	71
Kapitalizm Tek Ahlâkî Sistemdir.....	71
Devlet ve Ekonominin Ayrılması.....	72
Tekel Gücü Efsanesi.....	73

Paranın Anlamı	74
Kapitalizme Yönelik Eleştiriler.....	75
Statükonun Mantıksızlığı	75
9 Rand'ın Kamusal Meseleler Hakkındaki Görüşleri	77
İlerlemeci Eğitimin Sefaleti.....	78
Üniversite ve Öğrenci Hoşnutsuzluğu.....	78
Eski Sol ve Yeni Sol.....	79
Kolektivizm Olarak İrkçilik.....	80
Çevrecilik.....	81
Sivil Haklar.....	82
Suç ve Terörizm.....	82
Ekonomi Politikası.....	83
Dış Politika.....	84
10 Sanatın Doğası ve Önemi	87
Sanatsal Yaratım Süreci.....	88
Sanatın Kritik Rolü.....	88
Sanat ve Hayat.....	89
Sanatın Yapısı.....	90
Geçerli Sanat Biçimleri.....	90
Geçersiz Sanat Biçimleri.....	91
Edebiyat Sanatının İlkeleri.....	91
Sanatta ve Edebiyatta Romantizm.....	92
Çağdaş Sanattaki Eksiklikler.....	93
11 Rand'ın Romanları	95
Rand'ın Kurgusunun Amacı.....	95
Yaşamak İstiyorum (We the Living)	96
Ben (Anthem)	97

<i>Hayatın Kaynağı (The Fountainhead)</i>	99
<i>Atlas Vazgeçti (Atlas Shrugged)</i>	102

12 | Rand'a Yönelik Eleştiriler **107**

Rand'ın Felsefi Yaklaşımı.....	107
Rand'ın Gerçeklik ve Bilgi Hakkındaki Görüşleri.....	108
Rand'ın Ahlâk Hakkındaki Görüşleri.....	110
Rand'ın Siyaset Hakkındaki Görüşleri.....	112
Rand'ın Kapitalizm Hakkındaki Görüşleri.....	114
Rand'ın Sanat ve Edebiyat Hakkındaki Görüşleri.....	115
Rand'ın Kurgusu.....	115
Ayn Rand'ın Mirası.....	117
Rand'ın Entelektüel Katkısı.....	117
Fikir Birliğine Karşı.....	118
"Atlas Vazgeçti" mi?.....	119

13 | Rand'dan ve Rand Hakkında Alıntılar **121**

Kendisi Hakkında.....	121
Gerçeklik ve Bilgi Hakkında.....	121
Aklın Kullanımı Hakkında.....	122
Etik Hakkında.....	122
Değer Hakkında.....	122
Altruizm Hakkında.....	123
Kişisel Çıkar/Egoizm Hakkında	123
Erdemler Hakkında.....	124
Mutluluk Hakkında.....	124
Duygu Hakkında	125
Siyaset ve Ekonomi Hakkında.....	125
Bireysel Haklar Hakkında.....	125
Mülkiyet Hakları ve Yaratıcılık Hakkında.....	126
Devletin Rolü Hakkında	127
Kapitalizm Hakkında	127

Para Hakkında	128
Refah Hakkında	129
Estetik Hakkında	130
Kahramanlık Hakkında.....	130
Rand Hakkında Alıntılar.....	131
14 İleri Okumalar	133
Ayn Rand Nasıl Okunur?.....	133
Rand Üzerine Kısa Rehberler.....	135
Rand'ın Ana Kurgusu.....	136
Rand'ın Kurgu Olmayan Ana Eserleri.....	137
Ölümünden Sonraki Derlemeler.....	138
Kendi Kelimeleriyle Rand.....	138
Ayn Rand Üzerine Kitaplar.....	140
Özel İsim Dizini	142

1 | Giriş

Bu Kitap Ne Hakkında?

Bu kitap, Rus-Amerikalı yazar ve düşünür Ayn Rand'ın (1905-82) oldukça özgün, ancak tartışmalı fikirlerinde okuyucuya rehberlik etmektedir. Ayn Rand, en çok "Objektivist" dünya görüşü ile *Hayatın Kaynağı* (*The Fountainhead*) (1943) ve *Atlas Vazgeçti* (*Atlas Shrugged*) (1957) adlı romanlarıyla tanınmaktadır.

Rand'ın düşüncesi, özellikle romanları aracılığıyla ona yönelenler ve bireycilik, özsaygı ve başkalarının sizi zorlamadan yaşam hakkınızın temel mesajlarının çekiciliğine kapılanlar üzerinde hâlâ derin bir etkiye sahip. Bu vizyona duyulan özlem sınırsız gibi görünüyor. *Atlas Vazgeçti* yıllık çeyrek milyon kopya satışı yapmakta -1200 sayfalık, yarım yüzyıl önce basılmış bir kitap için takdir edilesi bir başarı. *Hayatın Kaynağı* kitabının da geri kalır bir yanı yok. Kitapların popüleritesi Rand'ı bireyci hareketin çekim merkezi haline getirdi. Liberteryen aktivistlerin meşhur sözüyle, "Bireyci hareket genellikle Ayn Rand ile başlar."

Bu onu dünyanın önde gelen yasa koyucuları, politika danışmanları ve ekonomistleri üzerinde çok etkili hale getirmiştir. Girişimciler ve yatırımcılar da dâhil olmak üzere, özellikle bilgi endüstrilerini yönetenler (örneğin Wikipedia'nın kurucu ortağı Jimmy Wales ve PayPal'ın kurucu ortağı Peter Thiel gibi), onun serbest piyasa kapitalizminin ahlâkî yönüne ve insan ilerlemesini sürdürmede yaratıcı zihinlerin kritik rolüne dair güçlü anlatısından ilham almışlardır.

Daha genel olarak, Rand'ın fikirleri oldukça tartışmalı veya oldukça modası geçmiş görünüyor. Akademisyenler genellikle onun sanat, edebiyat ve felsefe konularındaki düşüncelerini görmezden gelirler. Gelenekselciler ise altruizm¹ ve din konularındaki eleştirilerini şaşırtıcı bulurlar. İlerlemeci gruplar, devlet müdahalesi hakkındaki görüşlerini değer, ruh ve hayatı yok edici bularak küçümserler. Kamu aydınları ise onu çılgın bir aşırı görüşlü kişi olarak reddederler ve çalışmalarının açgözlülük, bencillik, duyarsızlık ve acımasızlığın en kötü örneklerini beslediğini iddia ederler.

Bu tür tepkiler şaşırtıcı olmamalıdır. Rand neredeyse her türlü ana akım düşünceye -insan doğası, ahlâk, siyaset, ekonomi, sanat, edebiyat, eğitim ve hatta gerçeklik dahil- radikal ve yoğun bir şekilde karşı çıkmıştır. Ancak, onun pozisyonları yaşam ve evrene ilişkin tutarlı ve kapsamlı bir görüşün parçasıydı. Bu, ne kadar geleneksel olmasa ve şok edici görünse de ciddi bir şekilde ele alınması gereken bir görüştür.

Ayn Rand ile aynı fikirde olmasanız bile, sizi kesinlikle düşündürür.

---

1 Ç.N. Altruizm başkalarının çıkarını ve iyiliğini, kendi çıkar ve iyiliğinin üzerinde tutma ilkesidir.

Bu Kitap Neleri Kapsar?

Bu kitap *Atlas Vazgeçti*'deki karakter John Galt'ın yaptığı 32,963 kelimelik konuşmadan daha kısadır ve Ayn Rand'ın dünya görüşünü özetler. Bu nedenle, sadece temel konulara odaklanarak akademik detaylardan kaçınılmıştır. Amacı sadece Rand'ın temel fikirlerini tanıtmak ve açıklamak, ayrıca bu fikirlere yöneltilen bazı eleştirileri anlaşılır biçimde ve jargon kullanmadan sunmaktır.

Kitap, Rand'ın önemini, onun gerçeklik ve insan doğası anlayışını ve bilgi, ahlâk, siyaset, ekonomi, hükümet, kamusal konular, estetik ve edebiyat konularındaki görüşlerini ele almaktadır. Bunları onun hayatı ve yaşadığı dönem bağlamında ele alarak, bu fikirlerin ne kadar devrimci olduğunu ve kamu politika tartışmalarını nasıl etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, toplumculuğa, merkeziyetçiliğe ve devletçiliğe karşı yaygın bir reddi teşvik ettiğini göstermektedir.

Bu Kitap Kimler İçin?

Rand'ın ürünleri birçok farklı biçimdeki birçok farklı konuyu kapsadığı için nereden başlayacağınızı bilmek bazen zor olabilir. Bu kitap, onun düşüncelerini kısa, yapılandırılmış bir rehber şeklinde düzenler.

Bu kitap, siyaset, hükümet, sosyal kurumlar, kapitalizm, haklar, özgürlük ve ahlâk konularındaki kamusal tartışmalara ilgi duyan zeki okurlar için yazılmıştır. Bu kitap, tartışmanın özgürlük yanlısı tarafını, Ayn Rand'ın yazıları aracılığıyla bu tartışma üzerindeki etkisini ve onun etrafında ortaya çıkan "radikal bireyci" hareketi anlamak isteyen herkes içindir. Ayrıca Ayn Rand'ın olağanüstü kişiliği ve etkisi de ele alınmaktadır.

Kitap, Rand'ın fikirlerini çarpıtmadan basit bir dilde açıklamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, akademik üslupta dipnotlar veya

referanslar bulunmaz. Sadece okuyucunun daha kolay bulabilmesi için düzenlenmiş, en önemli kitaplarının ve makalelerinin temel okuma listesi bulunmaktadır.

Ayrıca ekonomi, siyaset, etik ve felsefe öğrencilerine, genellikle ana akım öğretmenler tarafından reddedilen veya göz ardı edilen radikal fikirleri ve görüşleri özetleyen kısa bir çalışma rehberi vermektedir. Bu kitap, bu öğretmenlere meydan okumak için bol miktarda malzeme sunmaktadır!

Kitap aynı zamanda politik ilgiye sahiptir. Rand, yirminci yüzyılın sonlarında bireyci, özgürlük yanlısı siyasetin yükselişinin arkasındaki başlıca entelektüel ilham kaynaklarından biriydi. Hatta bugün bile fikirleri dünya çapında politika üzerinde etki yapmaktadır.

Rand, Yazar ve Bu Kitap

Ayn Rand'ı hiç tanımadım, ancak birçok kişi gibi gençken onu romanları aracılığıyla keşfettim. *Hayatın Kaynağı* (*The Fountainhead*) benim için taze, canlandırıcı ve ilham vericiydi. Kitabın insan yaratıcılığı, başarı ve dürüstlük hakkındaki cesur vizyonuna hayran oldum. *Atlas Vazgeçti* ise beni daha az etkiledi. Hikâyesi gerçek dışı görünüyordu, karakterlerin karton gibi olduğunu düşündüm; tonu öğüt vericiydi ve uzunluğu yorucuydu.

Ayrıca Rand'ın gerçekliğin doğası hakkındaki kesinliği ve gerçekliğin bireyler, toplum ve ahlâk hakkındaki hakikatleri ortaya çıkarma gücü konusunda hiç ikna olmadım. Ve birçok diğer insan gibi, onu saran sekteryanizmden ve onun ölümünden sonraki bölümlerden de rahatsız oldum.

Ancak bugün Rand'ın fikirlerine artan küresel ilgi bu tür anlaşmazlıkları gölgede bırakılıyor ve ben bu fikirlere eleştirel bir zihinle yeniden döndüm. Hâlâ bir şüphecilik içindeyim ve romanlarına dair görüşüm değişmedi. Ama kişisel görüşlerimin bu-

radan itibaren yazılanlara etki etmemesini ve Rand'ın fikirlerini (ve onlara yönelik bazı eleştirel cevapları) adil ve objektif (söylemeye cesaret etmeli miyim!) bir şekilde sunabilmeyi umuyorum.

Bu Kitap Nasıl Yapılandırılmıştır?

Bu kitap kronolojik bir tarih değildir ama Rand'ın temel fikirleri etrafında şekillendirilmiştir.

Kitap Rand'ın neden önemli ve daha fazla okumaya değer olduğu sorularıyla başlamaktadır. Romanları ve ana akım düşünceye meydan okumaları üzerinden onun daha geniş etkisine bakmaktadır. Ardından, hayatına kısaca göz atmakta ve olayların Rand'ın fikirlerini, bu fikirlerin de sırasıyla takipçilerinin hayatını ve dünyayı nasıl şekillendirdiğini açıklamaktadır. Onun hayatındaki önemli olayların ve yayınlarının bir zaman çizelgesini ihtiva etmektedir.

Kitap daha sonra Rand'ın gerçeklik, bilgi, ahlâk, siyaset ve kamusal konular, ekonomi, sanat ve edebiyat gibi unsurlardaki fikirlerine daha yakından bakmaktadır. Rand'ın dünya görüşünün temel unsurlarını özetlemektedir.

Kitap kapanış bölümlerinde Rand'ın romanlarını gözden geçirmekte, okuyucu için rehber sunmakta ve romanlarının temalarını, hikâyelerin, karakterizasyonun ve üslubunun nasıl onun dünya görüşünü yansıttığını ve ifade ettiğini göstermektedir. Kitap, Rand'ın çalışmalarına yöneltilecek bazı eleştirilere de değinmektedir. Rand'ın devam eden etkisi hakkında kısa değerlendirmeler, daha fazla okuma için bir rehber, gerçeklik ve insan doğası hakkındaki dikkat çekici radikal fikirlerini özetleyen bazı önemli alıntılar ile sona ermektedir.